

La darrera sentència de mort a Girona

El 19 de gener de 1945 era afusellat el reusenc Josep Carrés de la Yglesia

Carles Rahola va publicar *La pena de mort a Girona* l'any 1934. En la part final de l'obra escrivia: «Hem de desitjar, per sentiments d'humanitat i per esperit cristià, que no torni a aixecar-se el patíbul en el clos august de la noble i estimada Girona, ni en qualsevol altre indret del món». Un fragment d'aquest text figura en el monument que l'autor té dedicat a la gironina rambla de la Llibertat. Rahola fou afusellat a Girona el març de 1939.

J. VÍCTOR GAY > TEXT

Les execucions, en finalitzar la Guerra Civil a la demarcació de Girona, foren 514, amb el ritme següent: 1939, *III Tercer Año Triunfal* (o *Año de la Victoria*), 369. En el següent, 99. El 1941 baixen a 10; el 1942 es doblen, en són 20; el 1943, tornen a baixar a 12; el 1944 en seran 3, i una l'any 1945.

Cal assenyalar un cert ball de xifres: Mentre Josep Maria Soler i Sabater n'assenyala 510 i 519 en el mateix llibre, *La repressió franquista a Catalunya* (Edicions 62, Barcelona, 1985), l'historiador gironí Josep Clara i Resplandis les situa en 514, i més recentment, l'Arxiu Nacional de Catalunya, en un treball estadístic, indica que els executats a Girona foren 517.

En qualsevol cas, tots els estudis i documentació consultada ens confir-

men que la darrera sentència de mort executada a Girona va ser l'any 1945.

La gran majoria d'aquestes execucions varen tenir lloc en el cementiri de Girona, excepte tres a Salt (31 de gener de 1942) i una a Figueres (14 de juny de 1942).

La violenta repressió inicial

La violència repressora del bàndol vencedor de la Guerra Civil —hi ha vencedors en un conflicte civil?— es basava jurídicament (?) en un decret

Els processos tenien caràcter sumaríssim, que permetia actuar ràpidament i abreujava la tramitació de les causes i limitava les possibilitats de la defensa dels encausats

<< Nínjol de Carles Rahola al cementiri de Girona.

de la Junta de Defensa Nacional, primer organisme governamental dels revoltats i establert a Burgos, que en data 26 de juliol de 1936 —només nou dies després del *Alzamiento*— declara l'estat de guerra en tot el territori nacional (la República no ho faria fins al 23 de gener de 1939, a menys de setanta dies del final de la guerra!).

Aquest decret establia la prioritat del Codi i la jurisdicció militar per sobre de la justícia ordinària, fet que, «traduït», significava que es podia condemnar, com efectivament es va fer, els que no s'adherissin a la insurrecció i restessin fidels a la República. Eren considerats presumptes autors de delictes de rebel·lió militar i d'ajut als pretesos insurrectes. Una justícia al revés.

Els processos tenien caràcter sumaríssim, que permetia actuar ràpidament i abreujava escandalosament la tramitació de les causes. Igualment, limitava les possibilitats de la defensa dels encausats, i sempre anava a càrrec de militars que en comptades ocasions eren del Cos Jurídic i que havien de «defensar» els seus «clients» davant d'un tribunal integrat per oficials de grau superior al defensor.

Malgrat que la situació millorà relativament a partir de 1940, quan es derogà el decret esmentat i d'altres aplicables durant el conflicte, l'estat de guerra es mantindria fins al primer d'abril de 1948, pràcticament dotze anys després de la seva aplicació. Per tant, es va perllongar el seguit de sentències de mort aplicades no solament a Girona, sinó també arreu de l'Estat.

Com queda dit, la majoria dels detinguts eren acusats per aquesta particular aplicació del decret: el nivell més greu era *rebelión militar*, que implicava penes de mort o de trenta anys de presó. En un segon nivell, *auxilio a la rebelión*, les penes eren de reclusió temporal o presó menor.

D'acord amb les xifres que hem apuntat, es verifica que gairebé el 93 % dels afusellats a Girona van ser passats per les armes en el decurs dels dos primers anys d'acabat del conflicte. Entre els anys 1941 i 1945 s'executen 42 o 45 sentències de mort (segons les diferents xifres emprades).

En la «Guia» disponible a l'Arxiu Nacional de Catalunya, que inclou tots els processos sumaríssims a Catalunya entre 1937 i 1980 s'escriu el següent: «A partir de 1944 la repressió en general i les execucions en particular disminueixen, adreçant-se aquestes últimes als guerrillers, coneguts com a "maquis"». A Girona s'acomplirien quatre sentències de mort els anys 1944 i 1945.

La darrera execució

El 25 d'octubre de 1944, el funcionari de la presó de Girona Amalio Sierra ressenya l'ingrés en el centre situat a l'antic convent de les religioses clarisses del Veïnat de Salt del presoner Josep Carrés de la Yglesia (en altres documents Iglesia), de 54 anys, nascut a Reus (Tarragona) i de professió «co-

<< Lápides en record als morts de la Guerra Civil al cementiri de Girona.

mercio». No cal dir que l'havien detingut per *adhesión a la rebelión* i que en l'apartat d'antecedents figura aquesta lacònica anotació: «Última pena».

Qui era aquest personatge? En les llistes de represaliats sempre hi figura amb l'afegit: «ungüent de la serp», sens dubte relacionat amb una possible activitat de venda ambulat d'aquell popular producte (és del «comercio») en els mercats.

En el curs de la recerca de dades s'apunta una possible militància de Josep Carrés de la Yglesia en el PSUC, però en les llistes d'afusellats per partits, també dipositades a l'Arxiu Nacional, no en figura cap en aquell any 1945.

El seu expedient s'allarga fins a tres mesos, per raó dels recursos presentats i demanda d'indult. Però en la seva fitxa penitenciària i en l'apartat *Historia Judicial y observaciones* s'inclou un altre breu i sinistre text: *Sancionada por la justicia*, amb data 19 de gener de 1945. Aquella matinada seria afusellat en el cementiri de Girona Josep Carrés de la Yglesia.

És interessant revisar la inscripció de defuncions del Registre Civil de Girona

Gairebé el 93 % dels afusellats a Girona foren executats en el decurs dels dos primers anys d'acabat el conflicte

al respecte. Ens diu que Josep Carrés de la Yglesia era casat i domiciliat a Figueres, però no inclou cap adreça a la capital de l'Alt Empordà. La professió del difunt en aquest document és xofer, en lloc de *comercio*, com figurava a la presó.

Lesmentada inscripció es retarda fins a quatre dies respecte de la «defunció», i també, com era la fórmula habitual en l'apartat de causa de la mort: *colapso cardíaco* (en algunes inscripcions d'afusellats s'afegia: *provocado por arma de fuego*) un col·lapse degudament documentat per la *certificación facultativa*. Tampoc no s'oblida d'afegir que *se ignoran las demás circunstancias*. Com a sepultura s'assenyala el cementiri de Girona. I un detall final: *Esta certificación se practica en virtud de comunicación de juzgado Militar nº 1 de liquidación* (quin nom més adient) *de fecha de hoy*.

Un detall que també s'observa en la fitxa de la presó: sota el nom, una creu afegida posteriorment, com ho evidència el color diferent de la tinta.

En resum, que fa setanta anys que per darrera vegada es va aixecar el patíbul en el clos august de la noble i estimada Girona.

J. Víctor Gay és periodista.